

Posudek diplomové práce Davida Mikoláše „Jezuité a poslušnost aneb Manipulace a brainwashing u Tovaryšstva Ježíšova?“ (2006)

Autor se ve své „historicko - pedagogické“ diplomové práci zabývá problematikou, která je aktuální i (zejména?) v současné době, totiž problematikou kázně (poslušnosti), svobody, manipulace, řízeného ovlivňování mysli. To vše činí na platformě jezuitského řádu, jehož členové byli (a dodnes jsou) na jedné straně považováni za výborné vychovatele, na druhé straně jsou obviňováni z používání „nefér“ prostředků, pomocí kterých dosahovali svých úspěchů na poli výchovy.

Práce čítá 135 stran, včetně příloh a seznamu literatury. Je členěna na šest základních částí (včetně úvodu a závěru). Čtyři hlavní kapitoly včleněné mezi úvod a závěr nejsou, bohužel, pojmenovány, což činí orientaci v textu poněkud obtížnější. Práce ještě obsahuje obrazovou a textovou přílohu (v medailoncích vybraných osobností mi chybí jméno kardinála Tomáše Špidlíka) plus seznam použité literatury.

Z práce je cítit zaujetí autora pro danou tematiku, spíše však pro její historický než pedagogický, popř. pedagogicko - psychologický aspekt (svým způsobem to vyplývá i ze slov autora z úvodu čtvrté kapitoly). Autor je většinou korektní v citacích a v odkazování na prameny (na s. 14 však chybí odkaz na J.Herringa v souvislosti s jeho Trestním právem; na s. 49 zase citace z publikace Taylorové vzbuzuje dojem, že autorka mluví přímo o jezuitěch). Diplomant se snaží držet daného tématu a formulovaných problémů, což se mu ovšem ne vždy úplně daří. Za největší nedostatek považuji, že práce je svým způsobem „poslepovaná“ z mnoha dlouhých citací. Z některých částí práce je patrné, že byly „šity horkou jehlou“, neboť autora tlačil čas. Místy se autor uchyluje k porovnávání prakticky neporovnatelného (s. 63 - exercicie, noviciát x učitel). Po formální stránce předložená práce splňuje požadavky kladené na diplomovou práci.

Práce jako celek je logicky strukturována. Diplomantovi se navíc většinou podařilo - což je při zkoumání a hodnocení činnosti jezuitů věc zásadní důležitosti - udržet si patřičný odstup a nadhled ve vztahu ke zkoumané problematice. Správně ve vztahu k řešené problematice manipulace a brainwashingu rozlišuje mezi jezuity před rokem 1773 a po něm.

Kritické připomínky:

- poněkud „chaotická“ struktura při vymezování některých klíčových pojmů (např. na s. 9 autor při vymezování manipulace „skáče“ od pochval a trestů k tělesným trestům, dále hned ke svobodě a poslušnosti...),
- teoreticky nedostatečně uchopený termín poslušnosti,
- místy se autor vyhýbá (záměrně?) důležitým informacím, když vychází z pasáží odborné literatury (např. na s. 14 chybí zmínka o nepřičetnosti či o svévolně vyvolaných automatismech v souvislosti s ideou svobodné vůle),
- v souvislosti s problematikou svobodné vůle chybí právní („právníkový“) pohled na věc (s. 15),
- překlepy a vynechaná slova (např. s. 20 - dvě „chyby“ v prvním odstavci),
- některé zajímavé pasáže (myšlenky) nejsou náležitě rozvedeny či vysvětleny (např. s. 42 - dvě kategorie svědomí; s. 52 - tři stupně poslušnosti; s. 59 - v podkapitole o mystické manipulaci není o této, kromě zmínky ve shrnutí podkapitoly, ani slovo),

- navzájem si (alespoň na první pohled) odporující informace či tvrzení (s. 46 - zmínka o citaci jezuitského pravidla č. 13 a vzápětí tvrzení, že se jedná o velmi nadsazená slova; s. 56 - „Nástrojem jezuitů při vedení nových členů k poslušnosti je kázeň.“ - jaký je tedy rozdíl mezi kázní a poslušností?),
- místy se v textu objevují nejasné informace (např. na s. 51 - co to znamená, že Čornejová cituje dopis „poněkud objektivněji?“),
- absence vstupu do terénu (návštěva jezuitských zařízení, rozhovory s dnešními jezuiti),
- autor téměř nepracuje s pedagogickou literaturou, která se týká řešené problematiky (vhodný materiál, který se přímo nabízí k polemice, je např. obsažen ve Štverákové klasické publikaci z roku 1983 „Stručné dějiny pedagogiky“ - viz kapitola nazvaná „Pedagogický systém jezuitského řádu“; s. 98 - 102),
- málo odborné literatury ke klíčovým pojmům práce (poslušnost, manipulace, brainwashing).

Pro obhajobu doporučuji, aby se autor zaměřil především na vybrané kritické připomínky (tam, kde je odkazováno na strany 14, 42, 52, 56). Ve vztahu k poslušnosti a manipulaci ve výchově potom na otázku, zda má v oblasti výchovy jednodušší situaci učitel, jehož žáci či studenti jsou věřícími, než učitel, jehož žáci (studenti) jsou nevěřícími (ateisty).

ZÁVĚR: Předloženou práci - navzdory poměrně velkému množství kritických připomínek - **doporučuji k obhajobě.**

Doc. PaedDr. Stanislav Bendl, Ph.D.
vedoucí diplomové práce

V Praze dne 22. prosince 2006 .